

Posebna izdaja.

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja **Gustav Pirc**, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{3}$ strani 60 K, na $\frac{1}{4}$ strani 30 K, na $\frac{1}{8}$ strani 15 K in na $\frac{1}{16}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg števil. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 7a. V Ljubljani, 25. aprila 1913. Letnik XXX.

Obseg: Razglas. — Vinogradniki, ne zanemarjajte škropljenja in žveplanja trt! — Kdaj in kako je prositi za odpis zemljiškega davka. — Vinogradniki!

Razglas

o oddaji modre galice in z modro galico pomešanega žvepla ter trtnih škropilnic in žveplalnikov po znižani ceni vinogradnikom na Dolenjskem.

(Ta razglas velja izključno le za vinogradnike na Dolenjskem)

Vsled krize v vinski trgovini pred dvema letoma in vsled slabih vinskih letin zadnji dve leti, ki sta jo povzročila izredno neugodno vreme, lansko leto tudi slana, ter v veliki meri peronospora in plesnoba, ker so se vinogradniki preveč zanašali, da te bolezni ponehujajo, in so deloma zato škropljenje in žveplanje trt opustili, je letos med vinogradniki na Dolenjskem velika beda, ki se kaže v silnem pomanjkanju denarja. Ta beda je tem občutnejša, ker imamo opraviti tudi z denarno krizo, vsled česar je tako prezadolženim vinogradnikom težko dobiti denarnih posojil, ali pa le proti odušnim obrestim. Z ozirom na ta dejstva je glavni odbor c. kr. kmetijske družbe že jeseni pričel na merodajnih mestih prositi za državno podporo, ki naj letos omogoči zadostno škropljenje z modro galico.

Razmere pa so se vsled denarne krize tekom minule zime še izdatno poslabšale, in zato je družbeni glavni odbor meseca marca z dobro utemeljeno prošnjo zahteval za dolenjsko vinstvo še večje podpore, če naj se prepreči z zadostnim škropljenjem in žveplanjem za bodočnost večja beda in se prepreči za deželo toliko škodljivo izseljevanje ter ne

pospešuje žganjepitje. Zaprošena akcija v prid dolenjskega vinstva je pa tudi na veliko korist dežele in države, kajti vzdržati je vsekako davčno moč dolenjskega prebivalstva.

Po prizadevanju naših gospodov državnih in deželnih poslancev se je posrečilo v prid dolenjskega vinstva izposlovati podporo, in c. kr. kmetijski družbi je poverjena naloga, da to pomožno akcijo zvrši.

Smer pomožne akcije za dolenjsko vinogradništvo je, dolenjskim vinogradnikom kolikor mogoče olajšati škropljenje in žveplanje trt s oddajo vinogradniških potrebščin po izdatno znižani ceni in, kjer treba, tudi na upanje ter v slučajih, ki so vpoštevanja vredni, s delnim ali popolnim odpisom dolga konci leta. Ta pomožna akcija je pa sedaj še potrebnejša, kajti zimski mraz 13., 14. in 15. t. m. je povzročil v večini dolenjskih vinogradov bržkone ogromno škodo, in vinogradniki bodo z ozirom na slabo letino, ki jo imajo letos pričakovati, in vsled zmanjšane kredita deloma še manj pri volji svoje trte pred peronosporo in plesnobo zadosti varovati, kar bi imelo za bodočnost še hujše posledice. Sedanja akcija sicer velja le za razmere, kakor so bile pred 13. t. m., toda vsled te zadnje uime se

je bržkone nadejati še *nadaljne pomoči, ki pa s njo ta akcija, oziroma ta razglas, naravno ne more biti v nikaki zvezi.*

Da se omogoči škropljenje trt z modro galico in žveplanje zaroda, oziroma cvetja, z žveplom, bo c. kr. kmetijska družba oddajala

1. *modro galico za skoraj polovično tržno ceno, t. j. po 40 vinarjev kilogram;*

2. *z bakreno galico pomešano žveplo za več kakor polovico znižano ceno, t. j. po 10 vinarjev kilogram;*

3. trtne škropilnice z ozirom na sistem za polovično ceno, t. j. za 12 do 17 K komad;

4. ročne žveplalnike za polovično ceno, t. j. za približno 5 K komad.

Stroške za prevažanje galice in žvepla plača družba z državno podporo, in sato veljajo gori označene cene za vse kraje na Dolenjskem. Družba plača tudi stroške za prevoz s kolodvorov, vendar naj v bližini kolodvorov stanujoči vinogradniki s svojo vprežno živino zastonj prepeljejo galico, da se z nepotrebnimi stroški oddaljenim vinogradnikom ne prikrajša podpora. Na nikak način se ne plača prevažanje za daljave do treh kilometrov, kajti tudi od prizadetih, ki so v razmeroma boljšem gmotnem položaju, se mora zahtevati nekaj požrtvovalnosti v prid revnejšim tovarišem, celo ker vsakdo mora priznati, da vsi poklicani krogi in tudi naša družba silno veliko žrtvujejo ob tej priliki.

Kmetijska družba lepo prosi in poziva odreči se vsaki sebičnosti!

Gori navedene vinogradniške potrebščine bo c. kr. kmetijska družba oddajala po označeni nižani ceni *izključno le vinogradnikom na Dolenjskem*, in sicer na naslednji način in pod naslednjimi pogoji:

1. Naročila na modro galico in žveplo po nižani ceni se bodo izvrševala le skupno, in sicer potem družbenih podružnic, kmetijskih društev ali zadrug, posojilnic (Rajfajznovk) in županstev. Pri naročilu mora dotično društvo ali županstvo imenoma navesti vse vinogradnike, ki vzamejo galico, in za vsakega vinogradnika posebej množino galice. Računi za prevozne stroške se morajo takoj predložiti, da jih družba poplača.

2. Skupiček za modro galico in žveplo, ki se posameznikom odda proti gotovemu plačilu, se mora sproti pošiljati kmetijski družbi in je zato vse leto neprestano izterjevati pri vseh tistih, ki morejo plačati, da se ne izgube obresti, ki tudi to podporo obremenjujejo.

3. Načelniki kmetijskih organizacij in županstva, ki modro galico in žveplo naroče skupno za vse ali več vinogradnikov svojega področja, jamčijo družbi **osebno** za skoziinskozi pravilno ravnanje pri razdelitvi galice, za pravočasno odposlatev skupnega denarja in za pravočasno izterjanje dolžnih zneskov. Za redno

poslovanje dobijo organizacije in županstva od kmetijske družbe tiskovine, kamor je vpisati prejemke galice in žvepla, množino prejetega blaga, približno velikost vinograda in dan plačila.

4. Tistim vinogradnikom, ki so v resnici v denarnih zadregah, se sme deloma ali vsa galica in žveplo dati na upanje. Dolžni zneski se morajo najkasneje do 15. decembra t. l. izterjati in denar poslati kmetijski družbi. Do konca meseca maja se mora družbi predložiti seznamek onih vinogradnikov, ki so dobili galico na upanje.

5. Onim **revnim vinogradnikom**, ki potrebujejo le pičlo število kilogramov galice za škropljenje svojih trt in ki galico dobe na upanje, sme glavni odbor v slučajih, ki so posebnega vpoštovanja vredni, odpisati ves dolg ali del dolga; prošnje za odpis tega dolga se morajo vložiti do 15. novembra t. l. pri kmetijski družbi. Uvaževanja vredno potrebo, odpisati dolg, morata potrditi župnijski urad in županstvo.

6. Trtne škropilnice in žveplalnike odda družba za polovično ceno edinole svojim podružnicam, kmetijskim organizacijam ali županstvom, ki se zavežejo te priprave *posojati najprej tistim svojim udom, oziroma občanom, ki v resnici sami ne morejo teh priprav kupiti.* Dolžnost vsakega količjak imovitega vinogradnika je, imeti tako napravo, in zato smejo pri rabi teh priprav priti na vrsto šele tedaj, *ko so revnejši vinogradniki svoje trte poškopili in žveplali.* Prejemniki trtnih škropilnic in žveplalnikov so dolžni skrbeti, da se te priprave od vsakega izposojevalca nemudno vrnejo popolnoma osnažene in nepokvarjene.

7. Vsakemu vinogradniku je prodati ali dati na upanje le toliko galice, oziroma žvepla, kolikor teh vinogradniških potrebščin potrebuje za tekoče leto, in sicer primerno velikosti njegovega vinograda. Oddano modro galico in žveplo po nižani ceni sme porabiti v svojem vinogradu le tisti, ki je te snovi naročil, in je strogo prepovedano te snovi dajati pod tržno ceno komu drugemu v dobičkarske namene, zlasti ne trgovcem in vinogradnikom zunaj dežele. Istotako je prepovedano komu kaj več dati, kakor potrebuje za to leto. *Vsak prestopok te prepovedi znači goljufijo, ki bo sodnijsko kaznovana.*

Opomnja. Vse podružnice kmetijske družbe in kmetijske organizacije, ki so galico ali žveplo od kmetijske družbe ali »Gospodarske zveze« v Ljubljani že kupile po tekočih tržnih cenah, naj se ravnajo vseeno po gori označenih pogojih. Kmetijska družba bo na tej podlagi z njimi nanovo obračunila in bo ona prevzela vse terjatve »Gospodarske zveze«, ki z njo družba posebej obračuna.

V LJUBLJANI, 21. aprila 1913.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Vinogradniki, ne zanemarite škropljenja in žveplanja trt!

Hudi udarec, ki je vsled letošnje pozebe zadela dolenskega vinogradnika, je tem hujši, ker ga je enaka usoda zadela že lani in ker mu vinogradi pri enakem delu kakor sicer že četrto leto ne prinašajo zadovoljivega pridelka.

Ta škoda bo marsikoga silila v obup. Saj se že zdaj sliši tarnanje: „vse skupaj bom pustil, nič več ne bom delal.“

Zlasti se je bati, da bi vinogradniki ne zanemarili škropljenja in žveplanja trt, kajti to bi imelo za nje naravnost pogubonosne posledice.

Škropljenje trt je neobhodno potrebno tudi tedaj, če trta nič ne obrodi, kajti škropljenje ima namen, da trto obvaruje pred hudo boleznijo, to je pred peronosporo ali rjo, nepravilno tudi „palež“ imenovano.

Saj nam je iz leta 1910. zadostno znano, kaj more rja. Ta bolezen more v najkrajšem času opaliti ne samo grozdje, ampak zlasti tudi listje trt, tako da se posuši in odpade. Vsled tega ne more dozoreti ne grozdje — če ga je kaj — ne les, in če sledi potem huda zima, pozebe les že pozimi. Ker nam je že dvakrat zaporedoma trte poškodoval spomladni mraz, je skoraj toliko kakor gotovo, da bi jih prihodnji zimski mraz uničil popolnoma.

Če torej hočemo svoje z velikimi stroški in z velikim trudom obnovljene vinograde obvarovati pred poginom, ne smemo zanemariti škropljenja, tudi če bi trta nič ne obrodila.

Kako in kdaj je treba trte škropiti, je itak že zadostno znano. Poudarim naj, da je treba ponavadi škropiti vsaj trikrat na leto, prvič jako zgodaj, takrat, ko je trta pognala za ped ali komolec dolge mladike, drugo škropljenje je treba izvršiti najpozneje 14 dni za prvim in tretje najpozneje 3—4 tedne za drugim. Če je poletno vreme vlažno, to je megleno ali deževno, je treba škropiti še v krajših presledkih do konca meseca julija, torej vsaj štirikrat na leto.

Gotovo pa je, da nam bo trta obrodila v večini krajev vsaj toliko, v nekaterih celo več kakor lani, ker je letos, zlasti v bolj proti burji zaprtih, nižjih legah, trta znatno manj pozebla kakor lani.

Gre nam torej tudi za to, da ohranimo vsaj ta skromni, a dragoceni pridelek pred trtuimi boleznimi in da vsaj tisto spravimo, kar nam je mraz pustil, in da nam še tega ne uničijo bolezni, kakor se je to zgodilo lani!

Lani je poleg peronospore uničila grozdje zlasti grozdna plesnoba ali oidij (oidium).

Proti tej bolezni pa škropljenje nič ne pomaga, marveč samo žveplanje (prašenje), in sicer le z zanesljivo svežim in kar najfineje zmletim žveplom (žvepleno moko).

Ker je od lani ostalo na trti veliko kali plesnobe, je žveplanje trt potrebno posebno letos, da se ne ponovi zopet to, kar se je zgodilo lani, namreč, da nam ta bolezen ne uniči še tisto malo grozdja, kar ga trta nastavi po mrazu. Zato vinogradnikom nujno priporočam: žveplajte!

Kakor sem poudarjal že začetkoma, napadata grozdje radi obe bolezni, to je peronospora ali rja (palež), ki proti njej učinkuje le galica, in plesnoba, ki proti njej pomaga le žveplo. Treba je torej grozdje škropiti in žveplati.

Zaradi enostavnejšega dela se je svoj čas poskušalo pomešati žveplo v raztopljeno galico, da bi se tako proti obema boleznima hkrati delovalo, to je škropilo. To se pa ni obneslo.

Mokro žveplo ni imelo tistega učinka kakor suho. Zato so prišli na Laškem na to misel, da so zmeli galico med žveplo in so s to suho zmesjo prašili (štupali) grozdje z obema sredstvom hkrati. Taka, z zmleto galico pomešana žveplena moka se imenuje galično žveplo, laško „zolfo ramato“.

Izkušnje, zlasti iz leta 1910., so pokazale, da to sredstvo zelo izdatno učinkuje, če je med žveplom vsaj 3% (3 kg na 100 kg) galice, da pa ne sme imeti nad 5% galice, ker bi sicer galica lahko grozdje opalila.

Namesto navadnega žvepla žveplajmo torej rajši s 3 odstotnim galičnim žveplom, ki je pri 100 kg komaj 2 do 3 K dražje kakor navadno žveplo, zato pa učinkuje proti obema najhujšima boleznima na grozdju hkrati.

Žveplati je treba tudi vsaj trikrat na leto, prvič koj ko se je zarod pokazal, drugič pred ali med cvetenjem in tretjič ko postanejo jagode za grah debele.

Če se kljub temu tu pa tam pojavi plesnoba, zlasti na občutljivejših vrstah, se žvepla po potrebi še enkrat.

Opomnim naj, da žveplanje trti tudi med cvetenjem prav nič ne škoduje, narobe, še koristi ji, ker pospešuje oploditev cvetja.

Žveplati je treba ob lepem, suhem in vročem (solnčnem) vremenu. Če solnce žveplo pripeče na grozd ali zarod, potem ga dež ne more več sprati.

Žveplanje z galičnim žveplom, to naj še enkrat poudarim, ima v prvi vrsti namen, da obvaruje grozdje pred boleznima, ostalo trto pa je treba škropiti z galično-apneno raztopino, kakor po navadi. Oboje delo se vrši približno v naslednjem redu:

Od časa, ko prične trta poganjati, do časa, ko cvete, pretečeta navadno dva meseca.

En mesec po pričetku poganjanja, torej takrat, ko zrastejo poganjki za ped dolgi, se dobro popraše (poštopajo) z galičnim žveplom.

Najpozneje štirinajst dni po tem je treba prvič škropiti in kmalu nato, torej navadno še pred cvetenjem, drugič žveplati.

Ko trta odcvete, se drugič poškopri in kmalu nato se grozdje tretjič požvepla.

Kake tri tedne pozneje se trta poškopri še tretjič.

Če je poletno vreme vlažno, se mora — kakor je bilo že povedano — škropiti v krajših presledkih, torej tudi več kakor trikrat, do konca julija.

Če se kljub trikratnemu žveplanju tu pa tam bolezen pokaže, se istotako žveplanje še ponovi. Žveplanje se ljudje boje, ker pravijo, da vino potem diši po žveplu. To se res zgodi, če se zadnjič zelo pozno žvepla, tako da pride nekaj žvepla v mošt. Tem v tolažbo naj povem, da v južnih krajih (na pr. na Vipavskem, v Istri itd.) včasih tudi do osemkrat na leto žveplajo, ker bi brez žveplanja sploh nič ne pridelali; tega, da bi vino dišalo po žveplu, se pa nihče ne boji. Če se to že zgodi, je le treba vino po kipenju kmalu pretočiti in prezračiti. Tako vino je navadno še bolj čisto in bolj stanovitno kakor drugo, iz ne žveplanega grozdja.

Kakor je za škropljenje treba dobre, močne in fino pršeče škropilnice, tako je za žveplanje treba dobrega, fino prašече žveplalnika.

Dober stroj, ki snov fino prši ali praši, je — čeprav je njegova cena višja — cenejši, kakor oni, ki snov razmetava.

Fino poškopljena in poprašena trta je pa vrh tega še bolj zavarovana proti boleznim, kakor ona, kjer sta galica in žveplo na debelo napacana. Od škropilnic najbolj priporočam trtno škropilnico „Avstrijo“, od žveplalnikov pa najbolj žveplalnice „Vindobona“. Za malega posestnika zadostuje ročni žveplalnik „Miniatur-Vindobona“. Vinogradniki! Vsled izdatne državne in deželne podpore dobite galico, žveplo in žveplalnice po izdatno znižani ceni, revni vinogradniki galico tudi brezplačno.

Ne opuščajte torej škropljenja in žveplanja trt v neizmerno svojo škodo!

B. Skalický,

c. kr. vinarski nadzornik v Rudolfovem.

Kdaj in kako je prositi za odpis zemljiškega davka.

Zemljiški davek je odmerjen po čistem katastrskem donosu, in če se zaradi kake prirodne uime, t. j. nesreče, ki je kmetovalec sam ni zakrivil, pridelek znatno zmanjša, oziroma se deloma ali popolnoma izgubi, je naravna posledica, da kmetovalec ne more plačati vsega zemljiškega davka, ker ni imel tistega dohodka, ki je podlaga za odmerjenje zemljiškega davka. V tem slučaju se zemljiški davek ves ali deloma odpiše po državnem zakonu z dne 12. julija l. 1896., a le s pogojem, da se poškodba na zemljiških pravočasno prijavi pristojni oblasti in se obenem prosi za odpis davka.

Ker se naši kmetovalci malokdaj brigajo za določila tega zakona, zato dostikrat nepotrebno plačajo precej znatne vsote zemljiškega davka, dasi jim je bil velik del pridelka brez njihove krivde uničen po raznih uimih.

Tudi letos se bo, kakor vsako leto, semtertja pripetila na zemljiških kaka nesreča, in zato že sedaj kmetovalce vnovič opozarjamo na koristi, ki jim jih nudi ta zakon. Komaj se je letošnja pomlad narava zbudila, smo že imeli hudo uimo, in sicer slano, ki je zlasti po Dolenjskem prizadela veliko škodo. Dolenjski vinogradniki imajo pravico zahtevati odpis zemljiškega davka od svojih vinogradov. V teku leta se nam je pa še marsikterih drugih uim bati; toča nam prav gotovo ne bo prizanesla.

Pri kmetijah nastane pravica do odpisa zemljiškega davka, če je bil na majhnih parcelah, ki merijo do 4 ha, uničen vsaj četrti del prirodnega donosa vsled poškodbe po toči, vodni, ognju, miših ali po trtni uši. Pri večjih posestvih nastane ta pravica, če je bil pridelek vsaj na 1 ha poškodovan. Vsled poškodbe po suši, moči, pozebi (slani), škodljivih mrčesih in škodljivih glivah pa pristaja pravica do odpisa zemljiškega davka, če znaša poškodba vsaj četrtino prirodnega donosa vseh parcel, ki leže v eni in isti davčni občini.

Vsako poškodbo na prirodnem donosu, ki se zanjo more prositi odpis davka, mora posestnik poškodovane

parcele ali njegov pooblaščenec — da ne izgubi pravice do odpisa davka — v osmih dneh potem, ko je zapazil škodo, naznaniti davčnemu oblastvu prve stopnje (okrajnemu glavarstvu, davkariji ali davčni okrajni komisiji). Za pooblaščenca lastniki poškodovane parcele se štejejo: zakonski drug, varuhi, zakupniki ali užitniki zemljišč, pooblašчени kmetijski uradniki in pa **župani občin**.

Poškodbo, ki se zaradi nje prosi za odpis zemljiškega davka, more torej vsak zase ali po svojem pooblaščenca naznaniti; more jo pa naznaniti tudi več zemljiških posestnikov skupaj, ki naznanilo vsi podpisajo, ali pa jo more naznaniti župan za vso občino. Ker so vse take poškodbe manj ali več v celi občini, zato je najbolje župana naprositi, da poškodbo naznani; vendar priporočamo zadevo zasledovati, in če župan svoje dolžnosti ne stori, naj vsak zase ali vsi prizadeti skupaj vložijo naznanilo. Naznanilo škode in druge vloge, ki se tega tičejo, so koleka proste.

Vinogradniki!

Težak udarec osode nas je zadel letos ob istem času, kakor lani. Krasno, a, žal, prerano se razvijajoči trtni zarod sta nam uničila žled in mraz!

Vsakdo bo gotovo vprašal, kaj naj stori sedaj z ozebljenimi trtami. Zato vam dajem naslednja navodila: Za sedaj ne kaže drugega, kakor da pustite trto popolnoma v miru in skončate morda še ne zvršeno spomladno delo v vinogradih.

Vsak trtni popek obstoji iz enega glavnega in dveh stranskih očes (podočkov). Sedaj se še ne da zanesljivo presoditi, katera očesa so pozebla.

V večini slučajev je pozeblo samo glavno oko in je ta ali oni podoček še zdrav. To ali ono stransko oko bo gotovo pozneje pognalo. Tudi na teh mladikah bo še nekaj grozdja, čeprav bolj redkega in drobnega.

Iz tega razvidite, kako nespametno ravnaajo tisti, ki — morda v neumestni jezi — proč režejo šparone (prevezi). Pustite torej trto v miru! Šele tedaj, ko nastane trajno gorko vreme in kadar trta zopet požene, bomo videli, kaj je živega in zdravega; to pa bo treba skrbno varovati! Potem bomo od mraza uničene, suhe poganjke iz glavnih očes obrali, da stranska očesa lažje odženejo. Sedaj tega ne kaže delati, ker bi še bolj ozeblo to, kar je ostalo! Saj lahko še pridejo mrazi, grozijo nam še trijaki! Kadar trta odžene 15—20 cm dolge mladike, bomo šele to odbrali, kar je na trti nepotrebne, da trta ne trati po nepotrebem moči.

Drugo poletno delo, zlasti pa škropljenje in žveplanje, moramo skrbno izvršiti, da vsaj tisti zarod, ki ostane po mrazu, dozori in poplača vinogradniku vsaj delo.

Država in dežela nam bosta gotovo priskočili na pomoč, da dobimo vsaj galico in žveplo po znižani ceni.

B. Skalický,

c. kr. vinarski nadzornik.